

УДК 378.147:784

Н.А. ОВЧАРЕНКО

ВОКАЛЬНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті розкрито сутність сучасної вокальної підготовки вчителя музичного мистецтва.

Ключові слова: підготовка, вокальна підготовка, дистанційне навчання.

Інноваційні процеси, які проходять на сучасному етапі в кожній країні світу, знаходять своє відображення й у галузі української освіти та науки. У зв'язку з перспективами подальшого розвитку вищої школи перед педагогічними ВНЗ постає ряд важливих питань, серед яких завдання професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до ефективної діяльності в сучасних умовах загальноосвітньої школи. Вокальна підготовка є важливою складовою професійної підготовки майбутнього педагога музичного мистецтва. Зі змінами сучасних потреб загальноосвітньої школи виникає необхідність у нових сучасних підходах до вокальної підготовки фахівця.

Теоретико-методичні аспекти вивчення означеної проблеми відображено в працях, які розкривають професійну підготовку майбутніх учителів музики в системі вищої музично-педагогічної освіти: Е. Абдулліна, Л. Арчажнікової, Ю. Алієва, Л. Баренбойма, Л. Безбородової, Е. Бриліна, О. Дем'янчука, А. Ковальова, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Рудницької, Г. Щолокової; методичні аспекти підготовки майбутнього вчителя музики розглянуто в дослідженнях О. Апраксіної, В. Муцмахера, Н. Орлової, О. Ростовського, Г. Стулової, Л. Хлебнікової.

Психологічним і науково-методичним питанням постановки голосу присвячені праці В. Багадурова, К. Витвицького, Ф. Вітта, П. Голубєва, Л. Дмитрієва, В. Ємельянова, Ф. Заседателя, К. Злобіна, Д. Люша, В. Морозова, І. Назаренка, І. Прянішнікова, Р. Юссона, В. Юшманова та ін. Різноманітні аспекти теорії та практики дистанційного навчання, розробки й застосування засобів на основі інформаційних технологій досліджували Д. Андерсон, А. Андрєєв, А. Белозубов, А. Дабагян, Т. М'ясникова, Є. Полат.

Педагогічний доробок теоретиків і практиків освіти і культури свідчить, що проблема вокальної підготовки студентів протягом останніх десятиліть досліджувалася в багатьох напрямках, але дистанційному

навчанню вокалу майбутніх учителів музичного мистецтва, розробці відповідної методики, прицільно орієнтованої на дистанційну вокально-педагогічну діяльність, не приділено належної уваги.

Мета статті – розкрити сутність сучасної вокальної підготовки вчителя музичного мистецтва.

У психології поняття психологічна готовність до визначеної діяльності було введено у 1976 р. білоруськими науковцями М. Дьяченко і Л. Кандибовичем. Готовність до діяльності поділяють на короткотривалу, ситуативну, що детермінуються відповідними психічними станами, і сталу, що визначається стабільними особливостями особистості. Психологічна готовність показує рівень професійної підготовки та риси особистості, такі як: принципи й переконання, мотиви та інтереси, педагогічні здібності, професійна пам'ять, мислення, працездатність, емоційність, моральні якості. Основу готовності становлять психічні процеси та властивості. У систему психологічної готовності до педагогічної діяльності виділяють такі компоненти: мотиваційний, орієнтаційний, пізнавально-оперативний, оцінювальний, емоційно-вольовий, психофізіологічний. Готовність майбутнього вчителя до професійної діяльності включає в себе такі блоки: готовність до професійного навчання, професійна готовність, особистісна готовність, професійна адаптація. Рівень готовності не є постійною величиною, його зміни зумовлюються віком, досвідом, навчанням, здібностями, індивідуальними особливостями тощо [1, с. 24].

Досліджуючи проблему готовності до педагогічної роботи, Л. Кондрашова (1990) прийшла до думки, що педагогічний професіоналізм не слід обмежувати комплексом якостей, які відповідають вимогам вчительської професії чи засобів, що забезпечують педагогічний вплив учителя на учнів. Показником професіоналізму є комплексна характеристика, яка включає в себе вимоги, що висуваються до особистості сучасного вчителя, і специфіку педагогічної діяльності. Такою комплексною характеристикою виступає морально-психологічна готовність студентів до роботи в школі, яка являє собою складне особистісне утворення, що поєднує у собі в органічному взаємозв'язку моральні, інтелектуальні та духовні якості особистості й засоби, виступаючи новою сукупною силою особистості спеціаліста [3, с. 13–14].

Л. Тоцька (2009) зазначає, що поняття “підготовка” зі спеціальності (спеціальність лат. *specialis* – особливий) – це певний вид діяльності, який є джерелом існування фахівця. Означена підготовка включає накопичення системи спеціальних теоретичних і практичних навичок, поглиблене ознайомлення з методичними засадами і сучасними технологіями обраної спеціальності, формування професійних і моральних якостей особистості майбутнього вчителя музики – сукупність цих компонентів уможливорює активну й творчу працю в обраній музично-педагогічній сфері [5].

Особливої уваги у фаховій підготовці майбутніх учителів музики заслуговує вокальна підготовка, основа якої, перш за все, полягає в добре розвинутому співацькому голосі. Опанування співацьких навичок є одним

із найважливіших компонентів у системі вокальної підготовки студентів, але якість підготовки буде значно вищою при засвоєнні майбутніми вчителями теоретичного і практичного блоків у повному обсязі.

Згідно з дослідженням О. Маруфенко вокальну підготовку слід розглядати як цілісну систему, що є сукупністю таких складових: суб'єкти, об'єкти, структура, методика, етапи розвитку, а також різноманіття існуючих між ними зв'язків; а сам процес підготовки складається з таких структурних елементів: мотиваційного, інформаційного, операційного [4].

Зміст вокальної підготовки студентів у вищих музичних начальних закладах спрямований на формування професійних якостей співака-виконавця, педагога-музиканта, його художньо-естетичних смаків, здатності до творчої діяльності в педагогіці та мистецтві. Навчання вокалу передбачає засвоєння низки понять, у яких відображаються й закріплюються об'єктивні відношення взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів вокальної та загальної педагогіки, основ вокальної методики й вокального виконавства, а також їх зумовленість усією системою навчання.

У процесі навчання в педагогічному ВНЗ завданнями вокальної підготовки є:

- сценічне виконання музичних творів, програм у різних модусах – соло, у складі ансамблю, хору; з інструментом, оркестром, хором;
- оволодіння вміннями репетиційної роботи із солістами і творчими колективами;
- практичне засвоєння репертуару солістів і творчих колективів, участь у формуванні репертуару;
- навчання співу учнів освітніх закладів, закладів позашкільної освіти;
- вивчення вокального і пізнавального потенціалу школярів;
- вивчення музично-художнього і творчого рівнів розвитку учнів;
- сприяння вокальному й особистісному розвитку дітей;
- навчання учнів самостійно працювати над музичним твором, вирішенням творчих завдань;
- планування навчального процесу, виконання методичної роботи;
- здійснення контрольних заходів для перевірки результатів вокально-педагогічного процесу;
- застосування під час навчального процесу у школі кращих зразків вокальних і педагогічних методик;
- розробка нових технологій щодо сутності й організації вокального навчання учнів загальноосвітньої школи.

Зміст та форми організації сучасної вокальної підготовки майбутнього вчителя-музиканта потребує застосування як відомих методів формування вокальних знань, умінь і навичок, так і пошуку нових методик у вирішенні цієї проблеми.

Процес інформатизації сучасного суспільства істотно впливає на освіту та вимагає її розвитку за рахунок упровадження різних інновацій.

Сучасні технології базуються на поєднанні інформаційних і дистанційних технологій, реалізованому на базі комп'ютерних мереж та мережі Інтернет. Дистанційно-інформаційне навчання дає можливість студентам зручно і з урахуванням їх індивідуальних темпів життя пройти курс з відповідної дисципліни та напряму знань.

В теорії педагогічної освіти є значна кількість визначень поняття “дистанційний курс”. Серед них об'ємне визначення В. Гребенюк, а саме: “Дистанційний курс навчання є форма здобуття освіти, поряд з очною та заочною, при якій в освітньому процесі використовуються кращі традиційні та інноваційні засоби, а також форми навчання, засновані на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях. Основу освітнього процесу при ДКН становить цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота студента, що може навчатися в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання і погоджену можливість контакту з викладачем по телефону, електронною та звичайною поштою, а також очно”. А. Дабагян та А. Михайліченко слушно зауважують, що “дистанційний курс навчання – це нова сходинка заочного навчання, на якій забезпечується застосування інформаційних технологій, заснованих на використанні персональних комп'ютерів, відео-, аудіотехніки, космічної техніки та оптичних систем зв'язку [2, с. 45].

Вокальні дисципліни (“Постановка голосу”, “Естрадний спів”, “Вокальний клас”, “Основи вокальної методики”, “Методика постановки дитячого голосу” тощо), за традиційною думкою, краще вивчати при очній формі навчання. Навчитися професійного співу без контролю викладача неможливо, навіть при найкращих вокальних даних. При заочній формі навчання майбутніх учителів музичного мистецтва цей контроль зводиться до певного мінімуму годин під час сесій, визначених програмою вищої школи.

Дистанційне навчання включає в себе:

- можливість навчання в домашніх умовах, незалежно від місцезнаходження студента;
- доступність і зручність поєднання навчання та роботи;
- доступ до широкого поля інформації, яка дає можливість повно й ґрунтовно вивчити курс;
- повна індивідуалізація навчального процесу;
- вимоги та умови роботи системи дистанційного навчання;
- володіння вміннями роботи з персональним комп'ютером;
- підключення до мережі Інтернет.

Дистанційний курс з “Методики постановки голосу” дає можливість значно поглибити свої знання з вокальних дисциплін студентам очного та заочного навчання. Бази даних навчального матеріалу з дисципліни становлять: навчальні посібники, підручники, методичні рекомендації, списки літератури за темами, конспекти лекцій, майстер класи видатних

співаків і педагогів з аналізом і рекомендаціями викладача, розспівки для всіх типів голосів; записи виступів відомих співаків.

Розроблений нами навчальний матеріал являє собою дистанційний курс у вигляді системи пов'язаних між собою сторінок, переміщення між якими здійснюється за допомогою гіперпосилань. Інформаційне середовище для організації роботи дало можливість обрати два формати, а саме: *тематичний* – вивчення навчального матеріалу, розподіленого за темами, і *відеофорум* – спілкування викладача і студента за допомогою програми “скайп” із застосуванням веб-камери. Оцінювання та зв'язок зі студентами є істотною частиною дистанційного курсу. Спроектоване опитування, завдання, тест, семінар, виконання вокального твору можуть дати вичерпну інформацію про рівень підготовки студента завдяки наявності в системі зворотного зв'язку.

Висновки. Таким чином, у вокальній підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва дистанційне навчання – це сучасна нова гуманістична форма навчання, що базується на використанні широкого спектра як традиційних так і нових інформаційних та телекомунаційних технологій, технічних засобів, що створюють умови, що відповідають стандартам, діалоговому обміну з викладачем, при цьому процес навчання не залежить від розташування студента в просторі й часі.

Список використаної літератури

1. Дьяченко М.И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск : Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
2. Дабагян А.В. Некоторые проблемы реформирования системы образования / А.В. Дабагян, А.М. Михайличенко. – Харьков : Интехпром, 2001. – 337 с.
3. Кондрашова Л.В. Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию с учащимся / Л.В. Кондрашова. – Москва, 1990. – 158 с.
4. Маруфенко О.В. Проблемы вокально-педагогической подготовки будущих учителей музыки [Электронный ресурс] / О.В. Маруфенко. – Режим доступа: http://www.culturalstudies.in.ua/sekcia_s_s5_4.php.
5. Тоцька Л.О. Компонентна структура вдосконалення вокальної підготовки студентів – майбутніх вчителів музики [Електронний ресурс] / Л.О. Тоцька. – Режим доступа: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N148/N148p113-117.pdf.

Овчаренко Н.А. Вокальная подготовка будущего учителя музыкального искусства и пути её усовершенствования в современных условиях

В статье раскрывается сущность современной вокальной подготовки учителя музыкального искусства.

Ключевые слова: подготовка, вокальная подготовка, дистанционное обучение.

Ovcharenko N. Vocal grounding of future music art teacher and ways for its improving in modern terms

The article reveals the essence of modern vocal teacher's grounding in musical art.

Key words: *grounding, vocal grounding, distant study.*